

SZAKDOLGOZAT

Vizsgaremek

Készítette: Vincze Péterné /Keller Teréz/

Téma: Koszta József várfoki-tanyája

Jaschik Álmos Művészeti Szakképző Intézet Budapest

Festő szak (esti)

2014-2016.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
Kosztai József élete és munkássága	3-7
-Festészetének 50 éves évfordulója	5
-Így vall magáról	6-7
Tanya története	8-9
- Fenn maradt fotók	10
-Ki volt Fridrich János	10
- Bényi László képe	11
Nekrológ	12-13
Vizsgaremek bemutatása	14-15
Fázisfotók	16-17
Kész festmény	17
Képjegyzék (egyéb): Önarckép 1920 körül	3
Három királyok 1916.Bp.Szépm.M.	4
Kukoricatörők 1917.Magy.Nemz. Gal.	4
Városház, emléktábla	7
Korabeli tanyafotók	10
Felhasznált irodalom	18

Bevezetés

Kosza városában lakom, ahol a művész nevét viselő Kosza Klubbal részt vettem egy kerékpáros túrán, melynek kapcsán érintettük Kosza József volt tanyáját. A Kossuth díjas festőművész itt élt és alkotott 1933-46 között. Gyönyörű időben indultunk és még gyönyörűbb őszi színek kísérték a szentesi határba.

Ott viszont meglepő kép fogadott bennünket. Elhanyagolt terület, gazzal, bozóttal, husángokkal benőve, a földkupac maradványokra csak a képzeletünk rakhatta rá a tanyát. A mester pedig itt alkotta a magyar tanyavilág és az egyszerű embereket ábrázoló európai hírű festményeinek nagy részét. A vizsgaremek elkészítésével szeretnék emléket állítani, ennek a szebb napokat látott tanyának. Mivel a környéken még vannak jó állapotú, hasonló stílusú tanyák, illetve ismerem a környéket, a tanyavilágot, valamint találtam néhány fekete-fehér Fidrich János által készített fotót a tanyáról. 1949-ben Bényi László festett egy akvarell képet róla, ezért az ő színvilága, és a saját színvilágom keverékéből festettem meg a képet, az ismereteim, képzeletem és a leírások alapján.

Kosza József élete, és munkássága:

Kosza József 1861. április 27-én született Brassóban. Apja mészáros volt. A reáliskolát szülővárosában végezte, majd fényképészinak lett két évre. A fényképezés mellett elsajátította az arcképfestés alapjait is. Önéletrajzában így emlékszik pályakezdésére: *“Gyermekkoromban az volt egyedüli vágyam, hogy juhásztor lehessen, nem éppen a juhok kedvéért, hanem mert mint juhásztor napestig elnézhetném a fellegek járását, a vidék szépségét és festegethetnék is, hiszen a kutyám eligazítaná a juhok dolgát. De hát nem volt szerencsém, mert a szüleim az elemi után beadtak a reáliskolába, sőt már a II. és III. osztályt jártam, amikor megkezdhettem a sztrájkot, nem akarván tovább tanulni. Nem is tanultam tovább. De a juhásztorságból mégsem lett semmi. Sok viszontagság után festőakadémiákba kerültem, Bécsbe, Münchenbe, de ezzel messze, messze estem az én ideálomtól.”* □

1882-ben összegyűjtött pénzéből beiratkozott a bécsi akadémiára. Bécs után Budapest, München, Nagybánya, majd Pesten *Benczúr Gyula* mesteriskolája tanulmányainak új állomása. Pesten *Lotz Károly* és *Székely Bertalan* volt a mestere, de sem az első mitológiai álmokat követő könnyed derűlátása, sem az utóbbi problémákkal viaskodó akadémizmusa

nem hatott rá meghatározó erővel. Münchenben négy évet töltött, ahonnan 1897-ben tért haza. Ekkor fejezte be *Mátyás és Beatrix találkozása* című festményét.

A Rómában töltött évek alatt is megőrizte függetlenségét még a legkiválóbb mesterekkel szemben is. Egyedül a francia nagymester *Millet Jean Francois* festészetével érzett azonosságot. Egyetértett a természet, a föld, az ember összhangját kereső művészi ábrázolással.

Impresszionizmusa súlyosabb, zsírosabb, mint a franciáké, festése pasztózus, az ecsetvonásai szenvedélyesek. Az erős alföldi fényeket az árnyékok sötét színeivel erősítette fel.

A *Három királyok* című kép újabb állomása Koszta festészetének. Rómában festette 1907-ben. A bibliai jelenetet saját korának emberei közé helyezte árnyékokkal tarkított napsütésbe, ahol sárga, vörös és fehér színei ragyoghatnak.

Három királyok 1916. Bp.Nemzeti Múzeum

Kukoricatörők 1917. Magyar Nemzeti Galéria

A kukoricatörők sorozatának egyike a háromalakos változatú. A paraszti munka hétköznapijainak a megjelenítése egyszerű kompozíción keresztül. A fény a dolgozó alakokra és a kukoricaszárra esik. A nap sugarai sötét árnyékot vetnek, fehér kék ing piros szoknya fokozza a látványt. Keskeny horizontban világítóan hat a távoli házak fehérsége a sötétkék égbolt alatt. Az árnyékok és a gazdag színek fokozzák egymás erejét. A kontrasztokkal még inkább hangsúlyozódik a mester művészi mondanivalója.

1917-ben az Ernst Múzeumban állította ki munkáit. A kritika és a közönség egybehangzóan ünnepelte, egyszerre a vezető mesterek közé emelkedett. A Barcelonai Világkiállításon 1929-ben a *Berekháti szélmalom* című festményével nyert díjat. Alakos kompozíciói mellett tájképeket festett. Motívumai hasonlóak; tanyai viskók, cigányputrik, zöld vagy barnás gyepek, mélykék égbolt felhőkkel. Festészetének színpada az Alföld. Szentes volt az a hely, amit e célra kiválasztott, tanyát és földet vásárolt. A határban születtek meg azok a nagy erejű

színlátomások, melyek kivételes helyet biztosítanak Kosztának a magyar festészet történetében. A tájat és az itt élő népet műzsájának tekinti.

Csendéletei legtöbbször sötét, semleges háttérből csillognak ki egyszerűséggel, keresetlenül beállított csokrai. Egyre szélesebb, tömörebb ecsetvonásokkal festett, sűrű, vérmes színekben látott. Csak a fény- és színhatás fontos számára, a forma és a plasztika alárendelt szerepet kap a képein. A mindennapos paraszti munka látványát festette: vonuló az asszonyokat kosarakkal karjukon a beérett terméssel, aranyló lombú fák zöld, aranymezők előtt, sötét égbolttal a háttérben.

Festészetének 50 éves jubileuma, és kiállítása.

Budapesten az Ernst Múzeum összes termeiben kéпкиállítás nyílt meg. A kiállításon nyolcvan kép reprezentálja a művészt, akinek ez a kiállitás félszázados jubileumát jelzi. Így is mondhatnók: ez a kiállitás ötvenesztendő évforduló alkalmából ünnepe egy életnek, amelyet munka és alkotás, fáradhatatlan szorgalom, ernyedetlen kitartás, a szépnék szeretete és érvényesítése tett becsülté és világhírűvé.

A hetvenöt esztendő Koszta József világhírű magyar festőművész, aki idejött közénk, aki szentesivé lett érzésben és aki a szentesi tájnak, a szentesi levegőnek lett poétája az ecsettel, a festőművészettel, rendezte ezt a kiállítást, hogy megmutassa magát a világnak és öregségre hajló korában is frissen üdén áll elébünk...

Szín és szín. Pompa és ragyogás. Egy-egy darab élet. Egy szál virág, egy-egy mezőrésztet...aranyderűs levegő...Hiszen mi nem is tudhatunk őróla írni, hiszen mi nem is tudjuk őt dicsérni, hiszen mi nem is tudjuk az ő művészetét fölértékelní. Mi szentesiek csak szeretni tudjuk őt, hódolattal köszönteni az ötvenesztendő évforduló alkalmából.

Szeretni, azért mert megszerette a szentesi mezőket, megszerette azt a felsőréti kis tanyát, amely szentesivé tette, amely mi földünknek, a mi kis világunknak festő-poétájává tette és hódolni az ő művészetének, mely előtt hódolattal tiszteleg az egész világ.

Koszta József jubileumi kiállítása eseménye Budapestnek. A nagy művész nyolcvan képe egy nagy művészi pálya minden eredményét, minden költészetét és minden érzelmét kifejezésre juttatja...A kiállításról a legszebb hangon, nagy elismeréssel ír a fővárosi sajtó és méltóképpen domborítja ki a szentesivé lett nagy művész kiválóságát.

Egyik nyilatkozatában festészetével kapcsolatos nyilatkozata, mely szlogen lett:

„mert az úgy van, hogy „kenyni” muszáj”.

75 évesen így vall magáról

„Most hallgassuk egy kicsit Koszta Józsefet, mit beszél munkájáról, életéről.”

„- Reggel felkelek hatkor, kimegyek, megnézem a teheneket. Aztán bemegyek a műterembe, megnézem, hogy mit csináltam tegnap. Napközben csatangolok, barangolok, kiválasztom a témát, amit meg akarok festeni.

- Az embernek ilyenkor már az idegeiben van a kép, izgatja. Összeszedem a cókómat s megyek ki festeni. Nyáron, úgy a délután öt óra körüli hangulatot szeretem, délelőtt kissé "nüchtern" a természet. Dolgozom vagy két óra hosszat odakünn, tovább nem, mert változik a világítás. De néha tízszer is kimegyek ugyanahhoz a témához, odahaza alig korrigálok rajta valamit. Csak a természet előtt szeretem festeni a képet.

- Néha persze kínlódik az ember, mint a kutya, s a tizedik próbálkozás után hirtelen levakarja az egészet, mert érzi, hogy ez nem az, amit szeretne. Akkor aztán fellélegzik, mert az a sok odakent vacak nem dögleszti a színt.

- Az érzések újra frissek s a piktori lendület újra forrong. A kínlódás aztán mégis kifizetődik. A három királyok című képemen, (ami a múzeumban van) tavasztól őszig dolgoztam s nem jutottam semmire. Akkor aztán egy új vásznon 8 nap alatt megfestettem s jó lett.

- Hallom róla, hogy transzponálom képeimen a színeket. Csodálkozom rajta, ha azt mondják, hogy nem olyan a kép, mint ahogy a természetben van. Pedig én csak azt csinálom, ami ott van! Persze, nem szoktam nézni a részleteket, hanem az egészet. Nem egy színt, egy tónust külön, hanem együtt a mellette lévővel. Így aztán az ég néha azért sötétebb, hogy a fehér fal, melyre rásüt a nap, "kiblicceljen". A képen a természet együttes megjelenése legyen.

- Képekre, se régre, se újabbakra, nem gondolok festés közben. Nagyon szeretném utánozni a nagy mestereket, Velazquez, Goyát vagy akár egy Claude Monet-t, - akiket szeretek, mert ők is őszintén azt csinálták, amit láttak - de nem tudom. Csak a természetet magát: csak hozzá tudok ragaszkodni. És csakis így lesz jó a kép!

- A kispékelt, hideg képeket nem szeretem. A művészet szóljon a lélekhez. Voltam tavaly pár hónapig Párizsban. Sok képet láttam. De ezek az új irányzatok, divatok hamarosan elmúlnak. Lehet, hogy nem értek hozzá. Hiába mondja valaki, hogy beszéljek arabusul, ha nem tudok! Vannak jó nevű piktorok, kik egész életükben hatások alatt dolgoztak, mindig utánóztak. Ez nem ér semmit. Igen, akik a saját nyelvükön beszélnek, egy Rembrandt vagy akár egy Manet!

- A piktor, aki nem a természetben, mélyen a földben gyökeredzik, az nem az igazi. Annak a fantáziája csak nagylábakon jár! A kiagyalt kép sohasem lehet jó. Technikailag tán érdekes - de nincs igazi súlya.

Mit csinállok, ha nem festek? Kicsit veszekszem a cseléddel. A szénát hozom rendbe, a gyümölcsfáimat ápolom, tisztítom, kefélem őket. Felmászok egy odatámasztott létrán s ettől a kis munkától nagyot lélegzik az ember a friss levegőn.

- Néha bemegyek a városba, a kávéházban elbeszélgetek a fiatalsággal, sok művelt, okos akad ott. Nagyokat sétálok, újságot olvasok. - Jó künn a falun, a tanyán. Megvan a fizikai és lelki kielégülésem és ami a fő, pingálhat az ember "bis zur Bewustlosigkeit!"

„A zord Koszta, a zsémbes piktor leányportré sorozatával árulja el lelkének kisugárzó gyengédségét. A Magyar Nemzeti Galéria ismert *Muskátlis kislány* és a *Kislány vázával* című festménye a gyermekábrázolás kitűnő példája. Az arcok nyíltsága különös varázsát adja e remekműveknek. Koszta felesége, Annuska, a csodálatos parasztleány, a munkában megfáradt, a pihenő vagy a gondokban őrlődő asszonyainak gyakori modellje. A paraszti sors és életforma legbensőségesebb kifejeződését teremti meg festészetében. A néppel való kapcsolata sohasem szakadt meg, a parasztság lelke parázslik vásznain. Virágcsendéleteiben szenvedélye alábbhagyott, önfeledt örömmel teremtette meg a szegfűk, muskátlik, őszirózsák összhangját. Legtöbbször sötét, semleges háttérből csillognak ki egyszerűséggel, keresetlenül beállított csokrai. Egyre szélesebb, tömörebb ecsetvonásokkal festett, sűrű, vérmes színekben látott. Csak a fény- és színhatás vált fontossá, a forma és a plasztika alárendelt szerepet kapott képein. A mindennapos mezei látványt festette: vonuló asszonyokat kosarakkal karjukon a beérett terméssel, aranyló lombú fák zöld, aranymezők előtt, sötét égbolttal a háttérben.

A második világháború izgalmaival egyidőben egészsége meggyengült. Művészi pályája végakordjaként 1948-ban gyűjteményes kiállítása volt a Nemzeti Szalonban, és Kossuth-díjjal tüntették ki. A tanyai műtermet végérvényesen el kellett hagynia, Szentesre költözött a Zrínyi utcai házukba. Festészete ihlető világától végleg elbúcsúzott, 1949. július 29-én 85 éves korában elhunyt.

Hagyatéka a szentesi Koszta József Múzeumba került, de a Nemzeti Galéria és magángyűjtemények is kitüntetett helyet adnak alkotásainak.”

2015.dec.10-én, a művészetét átfogó közel 100 képből és dokumentumból nyílt kiállítás több mint 60 év után a Várkert Bazár Testőrpalatóban, mely a nagy érdeklődésre való tekintettel már kétszer meghosszabbítva május 1-ig látogatható.

Élete végén ebben a városi házban élt. Emléktábla a házon.

A tanya története.

„Parasztsekér zörgött az úton és kavarta a port. A két kis barna ló szaporán csapkodott a farkával, hessegette a legyeket. Nyári meleg terpeszkedett a tájon, mélyen benn jártak a júliusban. A kocsi mellett alacsony ember ült. Apró szemei hunyorogtak az éles napfényben, de fűgőn nézelődtek. Gyönyörködtek a tájban, az óriás buraként leboruló kék égből, a habfoltokként úszó fehér báránylelegekben, a karcsú jegenyékben, a felrebbenő fogoly-csapatban, a szanaszét kúszó dinnyeindákban. Egyszer csak megragadta a kocsis karját:

- Megálljon!

Kis tanya közelében haladtak el. Olyan volt, mint a többi alföldi tanya. Fehérfalú épületek, amelyeken ragyogott a friss meszelés, glédában őrt álló akácfák, szőke kazlak, káprázoló tyúkok, csaholó kutya, ágaskodó gémeskút. Minden szabályos volt egy valami ütött el a megszokott képtől, az egyik épülethez festőműterem volt ragasztva. Széles ablakú, üvegtetős ház. A nagy üvegtáblákon bezuhogott a júliusi napfény.

A lovak megálltak. A kis ember leugrott a kocsis mellől és apró, sietős léptekkel megindult a tanya felé. Kampós meggyfa botja jó fegyver volt a csaholó kutya féken tartására, de már jött is a tanya gazdája. Pár pillanattal később szemben álltak egymással.

- Bocsánatot kérek, de felkeltette a figyelmemet a szokatlan látvány... Szabályos festőműterem egy alföldi tanyán!... Még sohasem láttam, pedig magam is festő vagyok, és nagyon szeretem az Alföldet... A nevem egyébként Koszta József.

- Én meg Lakos Imre vagyok- mutatkozott be a tanya tulajdonosa.

- Szentés város volt polgármestere, most már nyugalomban vagyok...A festő műterem boldogult öcsémé volt, Lakos Jánosé... Fiatalon hullott ki kezéből az ecset...Azóta árván áll a műterem, amelyben annyi lelkesedéssel dolgozott...

A kis ember szemei felcsillantak.

- Üresen áll?...Én éppen azért kocsizom az alföldön, mert itt akarok valahol letelepedni és festegetni...de arra álmomban sem mertem volna gondolni, hogy akadjon hely, ahol felépített, berendezett műteremre találok. Kérem, lehetne szó arról, hogy kibéreljem a műtermet?

- Tessék beljebb kerülni – mondta szívélyesen a házigazda – majd beszélgetünk a dologról...

Így került Koszta József, a nagy magyar festő 1923-ban, a Szentés közelében fekvő tanyára, az elárvult műterembe. Bérbe vette nemcsak a műtermet, hanem az egész tanyát. Tíz esztendőre szánt a bérlet. Koszta akkor már túl volt a nagy világcsavargásokon és megízlelte a nagy sikereket. A világvárosok forgataga helyett az Alföld csöndje vonzotta. Párizs és München, Velence és Firenze helyett a szentesi tanyavilág. Pedig nem is alföldi származású volt. Így mondta el egyszer elindulását. „ - Brassóból kerültem az Alföldre...A Fekete-hegyalján végeztem el a középiskolát, s ott vettem vászonra első vázlataimat...A Cenket, az erdőséget. Aztán pár hétre, az Alföldre kerültem, s a hegyóriások, az erdőrengetegek világa után az a nyugodt táj, ezer fényével és színével lenyűgözött. Szerelmes lettem...

Megéreztem, hogy ide rendelt a sorsom, akárhogy is kanyarog előttem az utam...A végállomás ez lesz! Pesten elvégeztem a mintarajziskolát, amely a Képzőművészeti Főiskola elődje volt. Székely Bertalan és Lotz Károly voltak a mestereim, azután külföldre kerültem és négy és fél évet töltöttem müncheni Akadémián. Velem voltak, mint növendékek, Csók István, Iványi-Grünwald Béla, Réti István, Torma János. Itteni irányítóim közül Paul Höckerre és Wilhelm Dietzre emlékezem legszívesebben. Elégedett voltam, ami a fejlődésemet illette, csak éppen a témakeresés nem elégített ki... És, hogy mi hiányzott, akkor tudtam meg, amikor hazatértem: a magyar táj...Az erdélyi Sárpatakon festettem meg első nagyobb vásznamat, a Hazatérő című képet, amely az 1897. évi kiállításon szerepelt.

Utána fél esztendeig Olaszországban utazgattam, Velencében, Firenzében, Veronában, de megint hazahajtott a vágyakozás... És most már véglegesen itthon maradtam... Falun éltem, váltogattam a helyeket, a Dunántúlon is, meg Szabolcsban, de legjobban az Alföldet szerettem, s igazán itt éreztem a munkakedvet... Első nagy kiállításomat 1917-ben rendeztem az Ernst-múzeumban... Két hét alatt hatvanhárom képet vettem meg...”

Tíz évig élt Koszta József hűséges feleségével, Annuskával a szentesi határ Lakos-tanyáján. Azután, hogy a bérlet lejárt átköltözött egy másik tanyára, ez már a sajátja volt. Kedve szerint építette formálta, s itt még nagyobb festőműterem volt, mint a Lakos-tanyán. Aztán jó volt a megközelíthetősége is. Ahogy a motoros átgördült a csongrád-szentesi Tisza hídon, rövidesen megállt egy feltételes megállóhelyen. A neve Várfok, de romantikus Várfoknak semmi nyoma, csak a lejárón túl integetett egy barátságos muskátlis, cseréptetős tanya, Koszta József otthona. Itt élt 1933-tól. Ha véletlenül nem állt meg a vonat leugrott róla.

A várfoki megállót, tekintettel a pálya nagy lejtésére, két-háromszáz méterrel lejjebb helyezték el. A várfoki új megálló ezek szerint a régitől mintegy 200 – 300 méter visszafelé a Koszta József festőművész földjének sarkánál lesz elhelyezve.

Hogy miért éppen itt? - erről így vallott egy beszélgetés során: *„Hogy miért lakom éppen Szentesen nyilatkozott egy alkalommal,- arra csak azt mondhatom, hogy ez az a táj, amely leginkább és legegységesebben viseli magán a magyar táj jellegzetességeit. Csak itt érzem magam jól, és csak itt tudok igazán dolgozni. Összes munkáim, amelyekkel feltűnést keltettem, mind-mind tanyai alkotásaim. A magyar táj színei, hangulatai annyira lenyűgöző hatással vannak rám, és annyira idekötnek, hogy úgy érzem másutt nem is igen tudnék dolgozni.*

Annyira magáévá tett és áthasonított e föld varázsa, hogy talán élni sem tudnék nélküle.

És képeim, amelyeket itt alkottam éppen a magyar tájhangulat kifejező erejével képesek annyira hatni, mint azt a külföldi elismerésekből látom.”□

Csak itt érzem magam jól. És csak itt tudok igazán dolgozni. Azok a munkáim, amelyekkel feltűnést keltettem, mind-mind tanyai képek. A magyar táj színei, hangulatai annyira lenyűgöző hatással vannak rám, és annyira idekötnek, hogy úgy érzem, másutt nem is igen tudnék dolgozni. Annyira magáévá tett és áthasonított a magyar föld, hogy talán élni se tudnék már nélküle és képeim, amelyeket itt alkottam, talán nem is az én ecsetvonásaimmal, mint inkább a magyar tájhangulat csodálatos kifejező erejével születtek meg. Én csak fogtam az ecsetet, de kezemet ez a titokzatos varázs vezette. S hogy miért éppen Szentes környékén lakom, arra csak azt mondhatom, hogy ez az a táj, amely leghívebben őrzi és sugározza a magyar táj jellegzetességeit.”

Itt élt 1933-tól tíz évet még alkotóereje teljében, vidám meglegedettségben és fiatalos derűben, évődve Annuskával és boldogan dolgoztatva a kis tanyagazdaságban, ahol mindenre kiterjedt a figyelme: a gyümölcsfák ojtásától a kocák etetéséig. És születtek egymásután a képek- a magyar piktúra maradandó alkotásai.

Néhány fotó maradt még fenn a Várfoki tanyáról, köztük Fridrich János fotója.

Fridrich János (Edelény, 1874 - Szentés, 1959.)

Fényképész, amatőr festő. Több műteremben is dolgozott, Szentésen 1900-ban telepedett le. 1904-ben saját üvegtetős műtermet épít, a főtér közelében, ahol kiváló minőségű képeket készít. Több városi művésznek köztük Kosztának is fényképésze volt. A fényírda ma Múzeumként működik.

Fényképészként, bejárta Szentést és környékét. Lefényképezte az áradó Tiszát, a tutajos faúsztatást, végigfotografálta a 24 szélalmot, a város összes középületét ugyanúgy, mint a cigányputrikat és a jelentősebb tanyákat, csárdákat is. Divatba hozta a tanyagazdaságok színezett tájképeit is.

Bényi László 1949-ben festett képe.

Bényi így vall könyvében Kosztáról. „Ha megismerjük gyerekkori tájait, megértjük, hogy a hegyek közül jött művész miért tudott gyökeret verni az Alföldön.

Képeinek harsány és drámai hatású színvilága, egeinek sötétkékje vályogfalainak tiszta villogása jutassa majd eszünkbe az itt először meglátott színek és fények egymáshoz való viszonyát, sokszor szinte valószínűtlen ropogását.”

Nekrológ:

Mi lesz veled Koszta tanya?

A magát kacéran mutogató Kucori gát északi irányban elhagyva a hajdani csordajárás felé haladva egy négyöles földút kanyarodik jobbra. Ide nem messze a tágas látóhatárban süppedve árván ácsorog a Koszta tanya. Vagyis már csak a volt épület, kút maradványa. A tanya elsorvadt, kiégett - mint emlékhely, mint örökség – nem kellett a mának.

Az épület múltját bemutatva adózunk az egykori gazdának a szentesi Kosztának. Íme: egykori felesérlő elmesélése alapján tudom lentieket: - Úgy esett, hogy amikor Vekerháton Piti Mariska néni féle birtokot szétmérték ott kapott Koszta művész úr tizenöt hold földet. Több évi keresete futotta ki a tanya árát, melynek kemény derekú akácok és hajlós ágú szomorú fűzfák ölelték körbe az udvarát. Az istálló egyik végében állt a műterem, míg az épület másik felében jószágok laktak. A műterem féltett kincse volt a művész úrnak. Nem engedet be senkit oda és nem is beszélt senkinek sem róla. Egyébként él az ismerősök emlékezetében máig is a Koszta. Valamint a türelmetlen, izgága jelzők is megmaradtak rajta. Feri bácsi mondta, hogy a művész úr soha nem tudta eldönteni, hogy Annuska a felesége, és a fogadott napszámosok, hogyan dolgoznak a földeken? Jól-e vagy csak éppen eltelik rajtuk a nap? Tőle – mármint Feri bácsitól kérdezgette: ezt miként, és azt hogyan? Koszta József a színek, fények harmóniájában élte át a paraszti élet verejtékkel átitatott különös mivoltát. Szántó- vető ember Vekerháton, aratók Felsőréten és így tovább. A magas művészet leges csúcására emelte az itteni tájat, benne a munkát...

Később a tanyát egy kőműves foglalkozású egyén kapta az illetékes hivataltól évekkel ezelőtt meghatározott időre bérbe. Közben a tanya körül lévő terület „átszállt” az árpád Szövetkezet tulajdonába. Majd a földkártyázási „játék” meghagyta a földet, tanyástól az úgynevezett „kivett” földek kategóriájában. Így sem a tanyára, sem az alatta lévő egy hold földre nem licitálhatott senki. Vagyis hiába a rendszerváltás, hiába a földkártyázás a tanya körül megállt az élet, arathatott tovább az enyészet. Az idő vasfogai rágták a tetőt, a falakat. A művész úr egykori „műterméből” semmi sem maradt...

S egyik hideg januári végi napon, a rogyadozó tanyában lévő égő kályhából kipattant szikra, az addigi vajúrást megoldotta. A tűz hatására elszenesedett a fűdém szerkezet. Így könnyebben és hamarabb bekövetkezik a végleges pusztulás. Nincs közöttünk olyan, aki megmenthetné – aki meg tudná menteni – a szentesi Koszta tanyát.

Az alábbi saját fotókat a helyszínen készítettem 2013-ban, a kiránduláskor.

Szentes és Hódmezővásárhely környékén található talán az ország legnagyobb tanyavilága, tehát a környékünkön sok tanyát ismerek, sokat, sajnos egyre többet pusztulni látva. Mivel gyerekkoromat falun töltöttem, ezért lelkileg is kötődöm nagyszüleim révén is, ehhez a természet közeli nehézségekkel teli, ugyanakkor szép és szabad életmódhoz is. Sokat utazom az iskola révén is, lehangoló látvány az út mentén egyre több a még jó állapotú tanya gazdátlanul, idő kérdése a pusztulásuk. Nagyon sok az enyészetté lett, még egy-egy falmaradvánnyal, beszakadt földemmel égnek meredező, segélykiáltású, sokat pedig már beszántottak a nagyüzemek.

Részlet a Tanyasírató: Domonkos László írásából.

„Időről időre különböző tanyamentő programok indulnak, komoly és tudós szimpóziumok rendeztetnek, kifejtik, hogy ez a sajátságosan archaikus életforma és a 21. század és ach és och és tényleg. Érdemi változás nulla, a folyamatok tartanak – fordított a kutya ugat, a karaván halad”. Ennyi. Hogy a tanyák, a tanyarendszer, a „korszerűtlen” tanyai életmód – és a tanyai ember nagyképű, ostoba városi bunkósággal lenézett kultúrája! – micsoda értéközönt jelent a magyar múlt (sőt, ábrándos megközelítésben: még a jelen és a távolabbi jövő!) szempontjából is: szinte felbecsülhetetlen. A hungarikumok örvendetesen gyarapodó száma – és főleg: kultusza – idején nem árt hangsúlyozni: íme, azok egyik legnemesebb darabja.,, Az alföldi tájnak a színfoltja a tanyavilág volt, érdemes lenne sokat megőrizni az utókornak, hiszen a múltunk egy szelete.

Vizsgaremek készítésének bemutatása:

Egy kora tavaszi hangulatú képet képzeltem el, mikor a fák egy része már szépen kizöldült, mások, az akác például még nem. Az előteret egy kissé szélesebbre vettem ezzel érzékeltetni szeretném, hogy szép nagy terület tartozott a tanyához, mivel gazdálkodtak is. Kimentem újra a környékre a még meglévő hasonló tanyákat megfigyelni.

A festés technikájának az olajat választottam, készen kapható alapozott kasírozott vászonra, több réteg felhordásával rétegek közti száradással.

Az olajfestés technikája a XV.sz-ban németalföldről ered. Jan Van Erik testvérek kezdenek el olajjal festeni deszka alapra,- bár ez még nincs bizonyítva. A nagy felületek festésénél probléma volt ugyanis a gyors száradás ezáltal nem tudtak aprólékos részleteket kidolgozni, rájöttek, ha olajat használnak kötőanyagként az lassabban szárad aprólékosabban lehet kidolgozni a részleteket, illetve több áttetsző réteget is egymásra lehet festeni. Olajjal készítették a Genti 12 táblából álló szárnyasoltárt, megdöbbentő részletességgel, és finoman kidolgozva.

A vásznat legjobb deszka alapra kasírozni, így a két anyag előnye megmarad, erősítve egymást, de feszíthetjük vakkeretre is, melynek külső széle magasabb, hogy ne érjen a képhez festés közben. A vászon lealapozása több rétegben történik

A lealapozott kasírozott vásznat egy réteg sötétebb akrillal még alapoztam. Erre került fel a vázlat, majd olajjal az égbolt, és a táj, majd a tanya, és az épületek körvonalai.

A nagyobb felületekhez festőkést, 10-es ecsetet, az épülethez, lombozathoz 6-os ecsetet, 2-es ecsettel a kidolgozás, kisebb részletek készültek.

Nagy vonalakban festőkéssel felvitt általam kikevert festéket, ujjal, és ecsettel elmostam, lazúroztam. A fotókon, és a leírások alapján is láthatóan sok fa van, a környéken olyan jó a talaj, az a mondas járja: „ha el dobsz egy gallyat az megfogja”-tehát kihajt és fácskává növekszik.

A szénaboglya a tanyák tartozéka, mert állattartással is foglalkoztak, a Bényi képen is látható, én is festettem rá. Előtérben néhány kapirgáló baromfi, és a tavasz illúzióját keltő a pitypangos üde rét.

Vázlatokként akvarell képeket készítettem épületeket a fotók alapján.

1.

2.

Kép adatai: 50 x 70 olaj, kasírozott vászonra festve.

Fázisfotó 1.

Fázisfotó 2.

Fázisfotó 3.

Kész kép:

Felhasznált irodalom:

Forrás: Születtem... / Magyar képzőművészek önéletrajza (szerk.: Csiffáry Gabriella), Palatinus, 2002, 102-104. o.

Hárs Éva: Csók, Koszta, Rudnay ("Az én múzeumom" sorozat 14. Sorozatszerk.: Zádor Anna), Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1966

Szentes Helyismereti Kézikönyve

Pesti Napló, 1932-02-21. "Művészek munka közben" rovat Írta: Herman Lipót

50 éves évford Forrás: Csongrádmegyei Hírlap, 1937-01-09 (3. oldal)
Írta: ismeretlen

Most hallgassuk. Forrás: Pesti Napló, 1932-02-21. "Művészek munka közben" rovat
Írta: Herman Lipót

1949-08-03. Színek és fények Forrás: Kis Újság 1949-08-03. Írta: Pánczél Lajos Szentesi
Hírlap, 1926-03-09 (3-oldal)
Tanyasírató Domonkos László Magyar Hírlap